

Notat til Statsrevisorerne om
beretning om forsvarets
EH-101 helikoptere (II)

Januar
2013

revision
revision

revision

Vedrører:
Statsrevisorernes beretning nr. 1/2012 om forsvarets EH-101 helikoptere (II)

18. januar 2013

RN 1101/13

Forsvarsministerens redegørelse af 20. december 2012

1. Dette notat handler om de initiativer, som forsvarsministeren har iværksat som følge af Statsrevisorernes bemærkninger og beretningens indhold og konklusioner.

Notatet indeholder følgende konklusion:

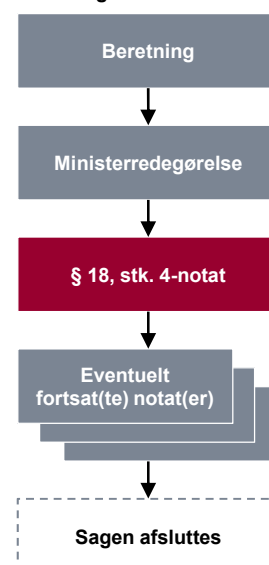
Forsvarsministeren tager Rigsrevisionens og Statsrevisorernes kritik til efterretning. Ministeren hæfter sig samtidig ved, at Rigsrevisionen samlet konstaterer, at eftersøgnings- og redningsberedskabet varetages trods udfordringerne med at tilvejebringe operative helikoptere, og at forsvaret nu er i stand til at opføre driftsomkostningerne efter totalomkostningsprincippet.

Jeg har noteret mig, at forsvaret har iværksat en række initiativer for at sikre klargøringen af EH-101 helikopterne til varetagelsen af troppetransportopgaven i internationale operationer i 2014, og at klargøringen forløber planmæssigt. Jeg har ligeledes noteret mig, at forsvarsministeren er enig i, at samarbejdet mellem Forsvarsministeriet og Rigsrevisionen skal være konstruktivt, smidigt og rettidigt.

Jeg vil fortsat følge udviklingen og orientere Statsrevisorerne om:

- forsvarets klargøring af EH-101 helikopterne til varetagelsen af troppetransportopgaven i 2014, herunder forsvarets opgave med at sikre tilstrækkelige flyvetimer til omskoling/genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven
- udviklingen i forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikopterne.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

I. Baggrund

2. Jeg afgav i oktober 2012 en beretning om forsvarets EH-101 helikoptere (II). Beretningen handlede om forsvarets EH-101 helikopteres opgavevaretagelse, herunder om de løste alle de opgaver, som de blev anskaffet til. Det drejede sig om eftersøgnings- og redningsopgaven samt transportopgaver, herunder troppetransport. Ligeledes handlede beretningen om forsvarets opgørelse af de samlede driftsomkostninger for EH-101 helikopterne.

Undersøgelsen er en opfølgning på beretning nr. 17/2007 om forsvarets EH-101 helikoptere. Med denne beretning fra oktober 2012 iværksatte jeg en ny selvstændig undersøgelse af forsvarets EH-101 helikoptere. Den nye undersøgelse følger op på de problemstillinger, der blev rejst i beretningen fra 2007. Jeg anser derfor beretningssagen fra 2007 for afsluttet og vil fremadrettet følge sagen i forbindelse med beretningen fra 2012.

3. Dette notat indeholder min vurdering af de initiativer, som forsvarsministeren har iværksat som følge af beretningen.

Hele sagen og dens dokumenter kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

II. Gennemgang af forsvarsministerens redegørelse

4. I det følgende gennemgår jeg forsvarsministerens initiativer.

Varetagelsen af EH-101 helikopternes opgaver

5. Beretningen viste, at forsvarets EH-101 helikoptere stadig ikke varetager alle de opgaver, som var forudsat ved beslutningen om anskaffelsen i 2001. Tidspunktet for varetagelsen af troppetransportopgaven i internationale operationer er i flere omgange blevet udskudt – først til 2012 og dernæst til 2014 – som følge af udlån af helikoptere til Storbritannien, overvejelser om kapacitetens fremtid samt høje fejlratere og lange leveringstider på reservedele.

6. Statsrevisorerne bemærkede, at de fandt det utilfredsstillende, at EH-101 helikopterne stadig ikke kan varetage alle opgaver. Helikopterne løser eftersøgnings- og redningsopgaverne, men løser stadig ikke troppetransportopgaven i internationale operationer. Troppetransportopgaven er udskudt først til 2012 og dernæst til 2014, samtidig med at forsvaret har nedjusteret antallet af helikoptere, der skal løse troppetransportopgaven, fra 4 til 2.

7. Forsvarsministeren oplyser i sin redegørelse, at ministeren tager Rigsrevisionens bemærkninger til efterretning. Den endelige klargøring af EH-101 helikopterne til troppetransportopgaven blev iværksat med Folketingets Finansudvalgs tiltrædelse af fortroligt aktstykke F i december 2011, og klargøringen forløber planmæssigt. Det er således fortsat Forsvarskommandoens vurdering, at EH-101 helikopterne vil kunne udsendes i troppetransportrollen i 2014.

8. Rigsrevisionen konstaterede i beretningen, at vedligeholdelsen af EH-101 helikopterne fortsat er vanskeliggjort af høje fejlratere og lange leveringstider på reservedele, og at den operative rådighed siden 2010 har ligget på 53-55 %, mens målet ifølge beretningen er en rådighed på 65 %.

9. Forsvarsministeren oplyser, at den producerede rådighedsgrad løbende tilpasses det faktiske behov, og at en operativ rådighed på 65 % eller højere ikke for nærværende er nødvendig eller hensigtsmæssig set i et resurseperspektiv. Forsvarskommandoen bemærker i øvrigt, at den opnåede rådighedsgrad er fuldt ud tilstrækkelig til, at alle nuværende opgaver for EH-101 helikopterne kan løses. Den operative rådighed forventes først at skulle realiseres i 2014, hvor der i forbindelse med indsættelse i en international operation vil være behov for en rådighedsgrad på dette niveau.

10. Jeg er enig i, at eftersøgnings- og redningsopgaven løses. Omskoling og genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven varetages dog ikke, da der ikke har været produceret tilstrækkeligt med flyvetimer.

11. Forsvarskommandoen har desuden iværksat og etableret en række mødefora på forskellige niveauer med leverandøren, og leverandøren har stillet en nøglemedarbejder til rådighed for Forsvarets Materieltjeneste på fuld tid. Forsvaret har ligeledes øget sin beholdning af en række komponenter og reservedele for at modvirke lange leveringstider fra leverandøren, og forsvaret søger løbende at forbedre mulighederne for levering af reservedele. Forsvarskommandoen bemærker dog, at leverandøren har været udfordret af leveranceproblemer blandt sine underleverandører, hvorfor det ikke altid har været muligt for leverandøren at overholde leveringstiderne.

12. Jeg finder det tilfredsstillende, at forsvarsministeren har iværksat en række tiltag for at sikre klargøringen af EH-101 helikopterne til varetagelsen af troppetransportopgaven i 2014, og at klargøringen forløber planmæssigt, herunder at forsvaret har iværksat en række tiltag for at sikre leveringen af komponenter og reservedele, så helikopterne er klar i 2014. Jeg vil fortsat følge ministeriets arbejde med at udsende EH-101 helikopterne til troppetransportopgaven i 2014 og forsvarets opgave med at sikre tilstrækkelige flyvetimer til omskoling/genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven.

Opgørelsen af driftsomkostningerne

13. Beretningen viste, at forsvaret nu kan opgøre de samlede driftsomkostninger for EH-101 helikopterne, hvilket giver et bedre grundlag for at vurdere økonomien bag EH-101 helikopterne.

14. Statsrevisorerne bemærkede, at forsvaret nu kan opgøre driftsomkostningerne og de forventede levetidsomkostninger for EH-101 helikopterne, men kritiserer, at det ikke er sket tidligere. Statsrevisorerne fandt det relevant, at Forsvarsministeriet orienterer de bevilgende myndigheder om, at driftsomkostningerne ved EH-101 helikopterne er næsten 3 gange højere end forventet ved anskaffelsen.

15. Forsvarsministeren oplyser i sin redegørelse, at ministeren tager Statsrevisorernes kritik til efterretning, men konstaterer med tilfredshed, at forsvaret nu er i stand til at opgøre de samlede driftsomkostninger. Forsvaret har arbejdet målrettet med udviklingen af økonomistyringen, herunder bl.a. med opgørelsen af totalomkostninger. Forsvarsministeren tager de forøgede driftsomkostninger til efterretning og hæfter sig samtidig ved, at Forsvarskommandoen har oplyst, at driften af EH-101 helikopterkapaciteten er indregnet i forsvarets budgetter og årsprogrammer, og at der således er afsat midler til den fremadrettede drift m.v.

Afslutningsvis oplyser forsvarsministeren, at ministeren den 20. december 2012 i forlængelse af ministerredegørelsen har sendt en orientering om de øgede driftsomkostninger ved EH-101 helikopterne til Folketingets Finansudvalg. Ministeren oplyser heri, at driftsomkostningerne ved EH-101 helikopterne i 2011 var ca. 57.800 kr., og at dette beløb er opgjort efter totalomkostningsprincippet.

Det fremgår af beretningen, at forsvaret først fra og med 2012 har anvendt totalomkostningsprincippet ved opgørelsen af omkostningerne forbundet med EH-101 helikopterne. Forsvaret genbereggede dog i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse omkostningerne for perioden 2008-2011 med udgangspunkt i totalomkostningsprincippet. Som supplement til forsvarets genberegning oplyste forsvaret, at der frem til og med 2011 var en række mindre omkostningselementer, der ikke var medtaget. Rigsrevisionen har derfor i forbindelse med udarbejdelsen af dette notat været i kontakt med Forsvarsministeriet for at få præciseret, om tallene for perioden 2008-2011 indeholder alle relevante omkostningselementer. Ministeriet har medio januar 2013 oplyst til Rigsrevisionen, at de genbereggede omkostninger for perioden 2008-2011 er opgjort efter totalomkostningsprincippet, og at alle relevante omkostningselementer indgår. Ministeriet har desuden oplyst, at forsvaret ikke havde været præcise nok i sine formuleringer om, hvilke omkostningselementer der var medtaget i genberegningen af omkostningerne for perioden 2008-2011. Ministeriet bekræftede desuden, at det i forsvaret fra og med 2012 har været praksis at opgøre omkostningerne forbundet med EH-101 helikopterne efter totalomkostningsprincippet.

16. Jeg vil fortsat følge udviklingen i forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikoptererne.

Samarbejdet med Rigsrevisionen

17. Statsrevisorerne fandt det stærkt kritisabelt, at Forsvarsministeriet i et antal sammenhænge i forbindelse med undersøgelsen har været mindre samarbejdsvillige. Statsrevisorerne fandt anledning til at understrege, at ministerierne er forpligtede til at bidrage til revisionsprocessen og uden forsinkelse stille alle nødvendige oplysninger til rådighed for Rigsrevisionen.

18. Forsvarsministeren oplyser i sin redegørelse, at ministeren er fuldstændig enig i nødvendigheden af et konstruktivt, smidigt og rettidigt samarbejde med Rigsrevisionen. Vigtigheden af dette samarbejde er ligeledes drøftet med forsvarschefen.

Kritikken har givet anledning til, at Forsvarsministeriets departementschef – ud over den interne statusrapportering – har indført månedlige møder, hvor der mundtligt afgives en status for igangværende rigsrevisionssager til departementschefen, ligesom departementschefen har bedt forsvarschefen om at medvirke til at sikre, at der ikke fremadrettet gives anledning til, at der kan rejses kritik af Forsvarsministeriets samarbejde med Rigsrevisionen.

Det fremgår af forsvarsministerens redegørelse, at Forsvarskommandoen generelt finder samarbejdet med Rigsrevisionen såvel konstruktivt som smidigt, men erkender, at der i forbindelse med den konkrete revision har været en række forhold, som ikke har været håndteret tilfredsstillende fra Forsvarskommandoens side. Forsvarskommandoen vil arbejde aktivt for, at der ikke fremadrettet kan rejses kritik af forsvarets samarbejde med Rigsrevisionen. Det fortsatte samarbejde vil have ministerens personlige opmærksomhed.

19. Jeg finder forsvarsministerens redegørelse vedrørende dette punkt tilfredsstillende, og det er min opfattelse, at dette punkt kan afsluttes.

III. Næste skridt i sagen

20. Jeg vil følge udviklingen på følgende område:

- forsvarets klargøring af EH-101 helikoptererne til varetagelsen af troppetransportopgaven i 2014, herunder forsvarets opgave med at sikre tilstrækkelige flyvetimer til omskoling/genomskoling af besætninger til troppetransportopgaven
- udviklingen i forsvarets omkostninger forbundet med EH-101 helikoptererne.

Lone Strøm